

Povijesni prilozi, god. 32, br. 44 (292 str.) – br. 45 (382 str.), Zagreb 2013.

Znanstveni časopis *Povijesni prilozi* bavi se područjem povijesne znanosti i pomoćnih povijesnih disciplina te objavljuje rezultate istraživanja koja se odnose na period od antike do sredine 19. stoljeća. Časopis od 1982. godine izdaje Hrvatski institut za povijest isprva jednom, a od 2001. godine dva puta godišnje. *Povijesni prilozi* izlaze uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske te se po kvaliteti nalaze u kategoriji A1 uz bok časopisima s međunarodno priznatom recenzijom. U nastavku ćemo prikazati brojeve 44 i 45 objavljene 2013. godine. U broju 44 objavljeno je sedam izvornih znanstvenih članaka, jedno prethodno priopćenje te jedan stručni rad. Broj 45 obuhvaća devet izvornih znanstvenih članaka, jedan pregledni rad te uvodnik urednice Irene Benyovsky Latin i Lovorke Čoralić u kojem se za ovaj i idući broj časopisa najavljuju radovi u sklopu tematskog bloka pod naslovom *Pomorstvo i društvene zajednice na istočnom Jadranu u srednjem i ranom novom vijeku*, a koji su rezultat istoimene radionice održane u Koprnu u travnju 2013. godine. Oba broja na kraju sadrže ocjene i prikaze domaćih i inozemnih knjiga i časopisa.

Prvi od dva prikazana broja započinje prethodnim priopćenjem Vlatke Vukelić i Dejana Pernjaka pod naslovom *Rekognosciranje i pokušaj ubikacije siscijanskoga amfiteatra (7-26)* u kojem autori kroz interdisciplinarni pristup obrade materijalnih nalaza, izvora i samog terena iznose nova saznanja o lokaciji pretpostavljenog amfiteatra ili amfiteatru sličnih objekata u antičkoj Sisciji.

U radu Željka Rapanića, *Kralj Tripimir, Venecijanci i Dalmatinci u traktatu teologa Gottschalka iz Orbaisa (27-70)*, autor raspravlja o bilješkama sadržanima u djelu redovnika Gottschalka na temu jadranskih i dalmatinskih krajeva te hrvatskog vladara Trpimira. Analizom spomenutih bilješki dolazi do zaključka o njihovoj prvenstveno teološkoj funkciji te nedostatku njihove historiografske vrijednosti.

Krešimir Filipec autor je idućeg rada, *Urbani razvoj Đakova u srednjem vijeku (71-89)*, u kojem raspravlja o urbanom razvoju Đakova u srednjem vijeku, oslanjajući se na arheološke nalaze. Razvoj grada prati se od antičkih korijena do kraja srednjeg vijeka, a kao središta srednjovjekovnog razvoja grada prema postojećim nalazima autor ističe prostor oko župne crkve te oko biskupske utvrde.

Šibenski bilježnici – Indricus de Indricis (1431.-1434.) naslov je rada Ante Birina u kojem autor objavljuje sveščić šibenskog notara Indricusa de Indricisa koji se čuva u Državnome arhivu u Zadru (91-154). U svesku se nalazi trideset i osam dokumenata, zapisnika javnih dražbi (*breviarium incantus*), nastalih u razdoblju od sredine travnja 1431. do 8. listopada 1438. godine.

Irena Miličić autorica je rada *Književnost ili povijest? Knjižica o opisu putova u Tursku: Feliks Petančić i njegov renesansni bestseller (155-168)* u kojem analizira iznimno popularan protuturski tekst Feliksa Petančića *De itineribus quibus Turci sint aggrediendi* (O putovima kojima bi valjalo napasti Turke), ističući njegovu važnost kao historiografski izvor, ali i kao dio putopisne književnosti.

Lovorka Čoralić u svom radu *Hrvatski useljenici u Mlecima, Bratovština topnika i kotorski biskup Angelo Baronio (169-181)* u središte stavlja vojnu službu topnika među hrvatskim useljenicima u Mlecima te njihovo djelovanje od četrdesetih godina 15. stoljeća do šezdesetih godina 16. stoljeća. Autorica obrađuje oporučne spise iz Archivio di Stato di Venezia na temelju kojih određuje karakteristična obilježja ove bratovštine. U drugome dijelu rada osvrće se na djelovanje kotorskog biskupa Angela Baronija te njegovu povezanost s Bratovštinom topnika.

Idući rad naslova *Zadarska Providurova palača u vrijeme mletačke uprave (183-202)* autorice Krasanke Majer Jurišić bavi se Providurovom palačom u Zadru sagrađenom u 17. stoljeću. Na temelju arhivskih dokumenata autorica donosi zaključke o funkciji građevine s obzirom na njezinu pregradnju u 19. stoljeću, okolnostima zbog kojih je izgrađena te o samom uređenju prostora tijekom zadnja dva stoljeća mletačke uprave u Dalmaciji.

U pozadini seljačke bune 1755. godine: prijedlozi za bolju hrvatsku javnu upravu (203-233) naslov je rada autorice Ivane Horbec u kojemu analizira utjecaj seljačke bune 1755. godine na reforme u kraljevinskoj javnoj upravi. Na temelju zapisnika dvorskog povjerenstva, suvremenih narativnih izvora te druge arhivske građe autorica analizira mogući utjecaj na formiranje prijedloga reforme uprave.

Irena Ipšić autorica je posljednjeg rada u broju 44 pod naslovom *Vlasništvo nad nekretninama crkvenih i samostanskih ustanova na orebičkome području u 19. stoljeću* (235-255). U radu autorica proučava katastarsku dokumentaciju nastalu u prvoj polovici 19. stoljeća za vrijeme austrijske zemljišne izmjere te analizira vlasništvo nad nekretninama crkava i samostana na orebičkom području. Autorica u vidu ima zabranu koja je u Dubrovniku na snazi još od 14. stoljeća, a vezana je za oporučno ostavljanje nekretnina crkvama, te s obzirom na tu okolnost proučava na koji su način crkve došle u posjed određenih nekretnina. Zaključno se ističe kako su na orebičkom području u 19. stoljeću samostani imali više građevina i zemljišnih posjeda od crkava. Nakon rada slijede ocjene i prikazi knjiga, časopisa i zbornika (259-292) kojima se tradicionalno zaključuje svaki broj *Povijesnih priloga*.

Idući broj koji prikazujemo je broj 45 koji započinje preglednim radom Eve Katarine Glazer *Urbanizacijski procesi na prostoru Sirije u rano brončano doba* (7-44). Rad daje pregled procesa urbanizacije na primjeru gradova Tel Halave A i B, Tel es Svejhata i Selenkahije u Siriji, a autorica na temelju komparativne metode s gradovima na prostoru Mezopotamije i Palestine dolazi do zaključka kako su gradovi na prostoru Sirije prvu urbanu epohu doživjeli u ranom brončanom dobu, neovisno dakle o urbanom razvoju susjednih područja.

Rad Jadranke Neralić i Marka Jerkovića *Kako postati zagrebačkim biskupom u posttridentskome razdoblju: Petar Petretić i Zagrebačka biskupija 1648. godine* (45-113) osvjetljuje izbor Petra Petretića za zagrebačkog biskupa 1648. godine te na tome primjeru analiziran način na koji je funkcionirao sustav dodjele biskupskih časti, s posebnim naglaskom na strukturu informativnih postupaka rimske kurije od kasnoga srednjeg vijeka do prve polovice 17. stoljeća. Autori na kraju rada prilažu cjeloviti prijepis informativnog postupka provedenog prilikom izbora Petra Petretića za biskupa na latinskom jeziku.

U radu Minele Fulurije, *Utemeljenje ženskoga samostana Sv. Katarine Sijenske u Dubrovniku* (115-134), analizira se građa iz fonda Regularium et Monalium Biskupskog ordinarijata u Dubrovniku. Autorica na temelju podataka iz građe o ženskim samostanima i redovnicama prikazuje kad je i pomoću kojih sredstava podignut dominikanski samostan Sv. Katarine Sijenske u Dubrovniku te na koji su se način redovnice financirale.

Marija Gjurašić u svome radu *Gospodarska slika Mljeta u prvoj polovici 19. stoljeća prema podacima iz katastra Franje I. uspostavljenoga na otoku 1836. godine* (135-194) na temelju podataka iz katastra Franje I. osnovanog na Mljetu 1836. godine prikazuje gospodarsku sliku otoka u prvoj polovici 19. stoljeća, pritom se posebno osvrćući na ratarstvo, vinogradarstvo i maslinarstvo.

U već spomenutom uvodniku Irene Benyovsky Latin i Lovorke Čoralić najavljuje se posebni tematski blok na temu pomorstva koji je proizvod radionice iste tematike održane u Kopru u travnju 2013. godine. Urednice tim putem žele naglasiti važnost ove u historiografiji često zanemarivane teme te se stoga prvi dio ovog tematskog bloka nalazi u ovome dijelu *Povijesnih priloga*. Prvi u seriji tematskih radova je rad Domagoja Madunića o pomorskim snagama Mletačke Republike na Jadranu u vrijeme Kandijskoga rata, *The Adriatic Naval Squadron (1645-1669): Defense of the Adriatic during the War for Crete* (199-235).

Sljedeći rad iz tematskog bloka je *Projekt zagotavljanja galjotov za habsburško vojno mornarico 1714-1734 in njegova povezava s kazensko zakonodajo in prakso* (237-262) Dragice Čeč, u kojem analizira uspostavu habsburške vojne mornarice i njezinu vezu s kaznenim zakonodavstvom.

Vedran Klaužer u svom radu *Senjski brodski kapetani i njihova plovidba Jadranom sredinom 18. stoljeća* (263-281) u fokus stavlja pomorske aktivnosti kapetana brodova s matičnom lukom u

Senju. Autor analizira objavljenu i neobjavljenu građu te uz pomoć literature prikazuje osobine kapetana u 18. stoljeću, vrstu brodova kojima su upravljali, robu koja se prevozila na takvim brodovima te događaje iz pomorske svakodnevice na temelju nekoliko primjera.

Idući rad naslova *Gente di mare della nazione bochese – bokeljske tartane i mletačka vojno-pomorska intervencija u Africi 1766. godine* (283-311) Lovorke Čoralić i Maje Katušić obrađuje građu iz Archivio di Stato di Venezia pomoću kojeg autorice rekonstruiraju sastav posade na pet bokeljskih tartana iz 1766. godine. Na kraju rada priložen je prijepis članova posade sa spomenutih tartana.

Urška Železnik autorica je rada *Zamejevanje epidemij kuge v pristaniških mestih severnega Jadrana: primerjava med beneško Istro in Avstrijskim primorjem v 18. stoletju* (313-331) koji govori o ulozi lučkih gradova u širenju kuge u Istri u 18. stoljeću te pokušajima prevencije zaraza koje su vršile Habsburška Monarhija s jedne, i Mletačka Republika s druge strane, boreći se pritom za primat nad pomorskom trgovinom.

Posljednji rad u prikazanom broju te ujedno i posljednji rad tematskog bloka je rad Alekseja Kalca pod naslovom *Istrani v Trstu v 18. stoletju* (333-359). Autor se bavi Istranima kao ciljnom skupinom koja je naselila Trst nakon što je taj grad postao slobodna luka 1719. godine, uzimajući u obzir njihov svakodnevni život, uključujući sklapanje brakova, trgovinu i zanate.

Kao i svi drugi brojevi *Povijesnih priloga*, i ovaj završava ocjenama i prikazima domaćih i stranih knjiga, časopisa i zbornika (363-382).

Sara Katanec

Historijski zbornik, god. 66, br. 1 (295 str.) – br. 2 (231 str.), Zagreb 2013.

U 2013. godini Društvo za hrvatsku povjesnicu izdalo je 66. godište svog dugovječnog časopisa *Historijski zbornik*. Kao i prethodnih pet godina, *Zbornik* je izdan u dva sveska čiji će sadržaj biti predstavljen u nastavku teksta. Prvi broj (svezak) sadrži sedam izvornih znanstvenih članaka, ocjene i prikaze te izvještaje sa znanstvenih i stručnih skupova.

Broj započinje člankom Tonije Andrić *Socijalna osjetljivost obrtničkog sloja u Splitu sredinom 15. stoljeća* (1-23). Na temelju sačuvanih oporuka iz navedenog razdoblja autorica sagledava socijalnu osjetljivost splitskog obrtničkog sloja kroz prizmu oporučnog potpomaganja potrebitih pojedinaca, društvenih grupa te ustanova koje su skrbile o njima. Zaključuje kako je socijalna osjetljivost podjednako zastupljena među svim slojevima splitskih obrtnika te kako su pojedini milosrdni legati varirali i zavisili od materijalnog stanja pojedinog obrtnika.

Neki aspekti pravnog položaja žene u Ninu u novome vijeku prema dokumentima o zemljišnom posjedovanju u Knjigama Nina (I libri di Nona) iz državnog arhiva u Zadru (25-45) autorice Božene Glavan donosi uvid u pravni položaj ninskih žena u novome vijeku, mahom u vezi sa zemljišnim posjedovanjem, ali i pravilima vezanim uz pravni položaj općenito. Dobiveni su rezultati komparirani sa zakonskim odredbama statuta obližnjih dalmatinskih komuna – ponajviše Zadra. Članak također sadrži i priloge s tablicama koje donose dokumente i osnovne podatke vezane uz ugovore korištene u članku.

Dosad nepoznatim popisom stanovništva iz 1802. godine bavi se Petar Korunić u svome članku *Stanovništvo Hrvatske 1802. godine* (47-99). Uz iscrpnu statističku analizu datog popisa stanovništva, autor donosi i historiografski osvrt te komparaciju podataka s popisom iz 1785./1787. godine. Također analizira i strukturu onodobnog stanovništva te razloge njegova porasta odnosno smanjenja broja stanovništva.

Jedini članak na engleskom jeziku u prvome broju *Historijskog zbornika* – *The Desire to be Free: Marica Nadlišek Bartol and the Young Intelligentsia at the Turn of the 20th Century* (101-120) –